

МЕДІАОСВІТА

Visn. Lviv. Univ., Ser. Zhurn. 2022: 51; 225–238 • DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vjo.2022.51.11412>

УДК 377.018.43:004

ОСЯГНЕННЯ ПРОФЕСІЇ: МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ ІЗ ПРАКТИЧНО ОРІЄНТОВАНИХ КУРСІВ ЗА УМОВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ДИСЦИПЛІНИ «РАДІОВИРОБНИЦТВО»)

Майя Нагорняк

*Навчально-науковий інститут журналістики
Київського національного університету ім. Тараса Шевченка
вул. Юрія Іллєнка, 36/1, 04119, Київ, Україна
e-mail: maya_nag@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-2197-1338>*

У статті розглядаються особливості використання словесних, наочних і практичних методів у дистанційному навчанні фаховій практично орієнтованій дисципліні «Радіовиробництво», пропонуються нові методи і прийоми викладу теоретичного матеріалу й створення на цій основі медійного продукту (аудіовізуального контенту), що зумовлені здобуттям фаху в умовах онлайн. Доведено, що в умовах онлайн-навчання оптимальним є поєднання словесних, наочних і практичних методів опанування фаху.

Ключові слова: дистанційне навчання, онлайн-навчання, дисципліна, радіовиробництво, методика, словесні, наочні, практичні методи, прийоми.

Постановка проблеми. Історичний період (від березня 2020 р. – до кінця 2021 р.), зумовлений появою і боротьбою із пандемією COVID-19, позначився на всіх сферах суспільного життя України й світу. Чи не найвразливішою виявилася царина освіти, адже вона є одним із найголовніших складників загальнолюдських цінностей, повага до яких становить основу розвитку демократії.

Зважаючи на те, що стратегічний напрям країни спрямований на розвиток галузі, трансформацію й інтеграцію її в європейське та світове співтовариства, надто актуальним, затребуваним став досвід надання освітніх послуг у дистанційному режимі, на який було переведено всі навчальні заклади від початку поширення коронавірусу. Безсумнівно, особливої гостроти одразу набуло питання ефективності навчального процесу, що повною мірою позбавлений безпосереднього спілкування викладача зі студентами. Здобуття знань, умінь і навичок у форматі онлайн поставило під загрозу довіру суспільства як до якості самого процесу навчання, так і до якості оцінювання результатів навчальної діяльності студентів. Стає очевидним той

факт, що потребуватимемо нагальних системних заходів, спрямованих на мінімізацію негативних наслідків онлайн-навчання, чий згубний вплив у найближчому майбутньому можуть відчути як кожний молодий громадянин зокрема, так країна в цілому. Ідеться, зокрема, про те, що існує цілком реальний ризик присвоєння освітньої кваліфікації тим, хто не сягнув потрібного рівня у навчанні, про втрату мотивації до здобуття фаху з боку добросовісних студентів, про зникнення довіри до дипломів закладів вищої освіти у роботодавців тощо. Стосовно цього В. Тинний і В. Колечко слушно зауважують, що коли ефективність навчального процесу висока, то викладачі мають більше можливостей мотивувати зацікавлення студентів, їхнє бажання вчитися на початку процесу набуття нових знань і досвіду. Отже, логічно постає фундаментальне питання – як домогтися високої ефективності навчання за новітніх цивілізаційних викликів.

Однією із відповідей є нагальна потреба адаптації методики навчання фахових дисциплін до особливостей формату онлайн, оскільки саме такі курси спрямовані на цільове практичне оволодіння майбутньою спеціальністю. Дисципліни, які викладаються в Інституті журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, є, здебільшого, практично орієнтованими, вони потребують принципово нового підходу до подання, розуміння, закріплення і використання на практиці профільних знань, умінь і навичок. Таке нове концептуальне прочитання профільної підготовки зумовлене потребою сформуванню у студента теоретичні уявлення і практичні технологічні компетентності, необхідні для майбутньої журналістської діяльності. Такий докорінний перегляд методичного забезпечення навчального процесу цілком правомірно можна вважати також одним із шляхів утримання якості дистанційної освіти в тих межах, в яких це відбувалося за умов офлайн.

Мета статті – з'ясувати, як використання нових прийомів словесних, наочних і практичних методів навчання допомагають у процесі опанування фаховими знаннями, уміннями й навичками в межах дисципліни «Радіовиробництво» у режимі онлайн.

Завдання – довести, що у викладанні зазначеної дисципліни дистанційно неприпустимо абсолютизувати значення словесних методів (розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, лекція) і що всі різновиди словесних методів потребують активізації інтерактивного чинника; на основі власного досвіду продемонструвати, як за допомогою різних освітніх платформ доцільно використовувати наочні методи навчання; звернути увагу на те, що практичні методи навчання, які ґрунтуються на фаховій діяльності студентів, набувають першочергового значення у їхній професійній підготовці; визначити, що лише при паритетному застосуванні нових прийомів словесних, наочних і практичних методів навчання онлайн може мати належний педагогічний ефект і дасть змогу забезпечити якісне здобуття фаху.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методам навчання у середній і вищій школах присвятили увагу чимало українських і закордонних учених у галузі педагогіки, як-от: З. Абасов, Т. Алексеєнко, Ю. Арутюнов, В. Бабак, Ю. Бабанський, Г. Балл, Я. Болюбаш, Б. Гершунський, Є. Голант, Ю. Єлісовенко, В. Єфімов, Л. Зоріна, В. Колечко, К. Левківський, І. Лернер, Е. Лузік, А. Ліфшиц, В. Маршев, М. Махмутов, М. Окса, Т. Сердюк, М. Степко, В. Тинний, Ю. Сухарніков і чимало інших. Питання журналістської педагогіки та, зокрема, питання методів навчання журналістським дисциплінам розглядалися у працях українських дослідників В. Здоровеги, В. Івано-

ва, В. Лизанчука, І. Лубковича, В. Миронченка, І. Михайлина, О. Пономарева, В. Різуна, К. Серажим, Т. Скотникової, Т. Смирнової, Н. Шумарової та багатьох інших. Однак, усі роботи вчених прямо або опосередковано присвячені розглядові методики навчання за умов традиційного (стаціонарного) здобуття освітньої кваліфікації. Існує обмаль напрацювань, які би стосувалися методики навчання, передовсім профільним дисциплінам під час новітніх викликів, зумовлених дистанційним навчанням, через що очевидною є потреба цієї роботи.

Методологічна основа дослідження. Завдяки історичному методу вдалося здійснити ретроспективу в особливості методики фахової підготовки майбутніх радіожурналістів в умовах стаціонарного навчання; докладне вивчення текстових матеріалів випусків, прослуховування їхньої звукової версії наблизило до розуміння вагомості безпосередньої комунікації викладача зі студентами та студентів із викладачем, що неможливо під час дистанційного навчання.

Дескриптивний (описовий) метод використано з метою з'ясування сутності триади методів навчання – словесних, наочних і практичних. Очевидним є те, що у словесних методах, де слово є основним джерелом знань, в умовах онлайн першорядного значення набуває налагодження ефективного словесно-слухового обміну інформацією між тим, хто навчає, і тим, хто навчається. За умови відсутності прямого контакту зі студентами очевидним є той факт, що надмірне використання викладачем винятково словесного методу може призвести до неповновичерпного розуміння студентами засадничих положень фаху, через що абсолютизація цього методу неприпустима. У нових умовах увиразнилися та урізноманітнилися наочні методи, що пов'язано із технологічним складником; ця обставина здатна посилити емоційну форму подання матеріалу, однак, уважати ці методи засадничими теж неправильно. Вивчення практичних методів дало змогу утвердитися у думці стосовно того, що дистанційне навчання ідеально надається для розширення практичних дій, спрямованих на здобуття профільних знань, умінь і навичок.

Метод сходження від абстрактного до конкретного дав можливість екстраполювати словесні, наочні й практичні методи на навчання практично орієнтованим журналістським дисциплінам, зокрема дисципліні «Радіовиробництво».

Метод емпіричного дослідження пов'язаний із докладним ознайомленням із різними видами практичних робіт і їхнім подальшим виконанням (підготовка заголовків новин, інформаційних повідомлень, новинних випусків і програм), що виконувалися під керуванням авторки дослідження зі студентами 2 курсу напряму підготовки «Журналістика та соціальна комунікація» денної форми навчання. Серед методів емпіричного дослідження використовувався метод спостереження, що дав змогу через навмисне й цілеспрямоване сприйняття рівня ерудованості студентів дійти висновку щодо їхньої готовності до виконання фахових завдань.

Виклад основного матеріалу дослідження. У цілеспрямованому й системному осягненні професійних знань, умінь і навичок за умов дистанційного навчання неоціненну роль відіграє методика. Використання різних методів, засобів, прийомів стає особливо актуальним під час опанування практично орієнтованих курсів, оскільки вони мають на меті озброїти студентів критично необхідним масивом фахових компетенцій. Як зауважує О. Гриценко, оцінюючи значення чинників, які сприяють підготовці до майбутньої професійної діяльності, студенти надають перевагу передовсім вивченню спеціальних дисциплін, виробничій (журналістській)

практиці, самостійній роботі і спілкуванню у студентському середовищі. Звернімо увагу, що чинник вивчення профільних дисциплін посідає першу позицію з-поміж інших чинників.

З огляду на зазначене вище, здобуття фаху онлайн призвело до того, що дедалі більшої гостроти набувають питання, пов'язані з методикою навчання профільним журналістським дисциплінам. Методика має дати відповідь на запитання, як ефективно подавати навчальний матеріал задля здобуття студентами спеціальності в умовах дистанційності і, що найголовніше, як при цьому не знизити планку якості надання освітніх послуг порівняно із якістю надання освітніх послуг у режимі стаціонарного навчання.

Метод – (від грецького *methodos* – буквально: шлях до чого-небудь) – це впорядкована діяльність педагога й учнів, спрямована на досягнення заданої мети навчання. Метод часто розуміють як сукупність шляхів, способів досягнення мети, рішень завдань освіти.

Грузинський педагог і вчений Д. Лордкіпанідзе ще 1955 року запропонував класифікувати методи навчання за джерелами, з яких здобувачі отримують знання. У навчальному процесі широко використовуються слово, наочні посібники й практичні роботи, які характеризують ту чи іншу форму пізнавальної діяльності. Зважаючи на це, дослідник зауважував, що джерелами знань є:

- 1). Словесно-слуховий обмін інформацією між тим, хто навчає, і тим, хто вчиться.
- 2). Емоційна форма подання матеріалу у вигляді наочності.
- 3). Практична діяльність.

Класифікація ґрунтується на трьох різних видах мислення: словесно-логічному, наочно-образному та практично-дієвому. Відповідно до цього, виокремлюють і три групи методів – словесні, наочні й практичні.

До уваги інформація про дисципліну «Радіовиробництво». Її викладають для студентів 2-го курсу денної й заочної форми навчання; освітній рівень – бакалавр; освітня програма – журналістика та соціальна комунікація; вид дисципліни – обов'язкова; всього годин за планом – 50; вид навчальної роботи – лабораторні заняття.

Зауважмо, що методи навчання у вищій школі суттєво відрізняються від методів навчання середньої школи. Перші спрямовані не лише на передавання і сприймання знань, а й на проникнення у процес розвитку науки, розкриття її методологічних основ.

Не викликає заперечень той факт, що перш ніж виконувати зі студентами практичні види робіт, їм потрібно подати теоретичні основи предмета. Тут у нагоді стають словесні методи, які посідають чільне місце у системі методів навчання, оскільки вони дають змогу в найкоротший термін передати велику за обсягом і різну за складністю інформацію, окреслити проблеми і визначити шляхи їхнього розв'язання. Ці методи поділяються на види: розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, лекція. Існує ціла низка педагогічних вимог до них: вони мають містити лише достовірні й науково перевірені факти, включати достатню кількість переконливих прикладів, що доводять правильність висунутих положень, мати чітку логіку викладу, подаватися простою і доступною мовою, бути емоційними, відображати особисте ставлення викладача й студентів до явищ, подій, процесів, про які йдеться.

Принагідно важливо зауважити, що зазначений поділ є доволі умовним, оскільки немає ані словесних, ані наочних, ані практичних методів у «чистому вигляді» – усі три тісно взаємопов'язані. Стосовно цього слушною є думка С. Ліфінцева: «Наша позиція будується на тому, що, по-перше, не буває активних чи пасивних методів: по-друге, весь арсенал методів, прийомів і засобів ефективний залежно від тих чи інших педагогічних факторів, і, по-третє, ніщо не зможе замінити живе слово педагога. Реалії практики вищих навчальних закладів підтверджують наші думки: одних викладачів студенти розуміють, уважно слухають, добре сприймають, а інших – ні, навіть якщо педагог добре знає свій предмет. На нашу думку, має йтися про майстерність, мистецтво слова, вміння викладача словом збудити пізнавальні потреби студентів і в такий спосіб спонукати їх до подальшої продуктивної навчально-пізнавальної діяльності».

На думку авторки, під час опанування теоретичними положеннями дисципліни «Радіовиробництво» найоптимальнішими видами роботи є розповідь і дискусія, оскільки у практично орієнтованому курсі, що передбачає лише лабораторні заняття, першорядного значення набуває інтерактивний складник. Саме ці види робіт дають змогу повною мірою залучити студентів до обговорення матеріалу.

Напрочуд вагомим є те, що увесь дидактичний матеріал, здебільшого, візуалізований і представлений у вигляді презентацій на платформах Google Presentation, Microsoft Teams, Power Point, CANVA, PREZI та інших. І це не випадково, бо в умовах дистанційного здобуття фаху візуалізація даних розглядається як новітня стратегія навчання. Упродовж викладу теоретичних положень кожне із них подається у вигляді чіткого й компактного блок-конспекту, що обов'язково доповнюється виразним фото/відеорядом, корисними посиланнями, яскравою інфографікою тощо. У такий спосіб виявляється тісний взаємозв'язок словесних методів із наочними, який впливає із того, що діалектичний шлях пізнання об'єктивної реальності припускає застосування в єдності споглядання, абстрактного мислення і практики, про що йти-меться далі.

До речі, під час курсів підвищення кваліфікації викладачів КНУ ім. Т. Шевченка KNU TEACH WEEK (18.01.-25.01.2021 р.) дизайнер Центру комунікацій Д. Кругляк наголосив на п'яти ознаках якісної презентації. Ідеться про:

- чітку орієнтованість на споживача;
- лаконічність викладу;
- візуальну привабливість;
- композиційну структурованість;
- емоційну наповненість.

Не менш вагомим є те, що кожне положення ілюструється прикладами із повсякденної радіожурналістської практики, відбувається обговорення із активним залученням студентів. Саме інтерактивний чинник, про що вже частково йшлося, надає заняттям динамічності, енергійності, посилює цікавість молоді до них. Приміром, під час заняття «Новина як ключове й базове поняття радіовиробництва» після ознайомлення із визначеннями новини, розробленими науковцями, здобувачам освіти пропонується «придумати» власну дефініцію. Заслуховуючи відповіді, викладач одразу може оцінити рівень розуміння засадничих понять студентами, а також їхнє вміння нестандартно мислити. На таких заняттях розповідь і дискусія перепліта-

ються між собою, що, на думку авторки, є оптимальним способом осягнення фахових знань.

Види розповіді, які авторка використовує під час занять:

- розповідь-ознайомлення – малий за обсягом виступ викладача на початку заняття із зазначенням вагомості теми та розкриттям її основних положень (до 5-7 хв.);
- розповідь-коментування матеріалів презентації із паралельним залученням усіх студентів групи до її обговорення у режимі «запитання-відповідь» (до 15 хв.);
- розповідь-повідомлення – розповідь студентів на заздалегідь визначену тему (до 5 хв.);
- розповідь-опис – докладна розповідь про одну із підтем основної теми із залученням візуалізації (до 5-10 хв.);
- розповідь-аналіз – розлога оповідь про певне явище, подію, процес.

Види дискусій, які авторка використовує під час занять:

- «дерево рішень» – методика застосовується при аналізі ситуацій і допомагає досягнути повного розуміння причин, які призвели до прийняття того чи іншого важливого рішення в минулому;
- дискусія у вигляді телевізійного ток-шоу – ця форма дає можливість чітко висловити різні точки зору за обраною темою, але для цього основні учасники мають бути добре підготовлені. Ведучий має стежити, щоб вони не відхилялись від теми розмови;
- дискусія у вигляді структурованих дебатів – передбачає змагання між двома командами, які перевіряють свої навички в аргументації, щоб заручитися підтримкою аудиторії;
- дискусія-мозковий штурм – це ефективний метод колективного обговорення, пошук рішення у процесі вільного висловлювання думки всіма учасниками; важливим є те, що ніхто не має права висловлювати свою думку про ідеї інших або давати їм оцінку.

Орієнтовні теми дискусій, розроблені авторкою для заняття «Новина як ключове й базове поняття радіовиробництва»:

- чи справді новини є такими необхідними та важливими в повсякденному житті людини, як про це зазвичай думають. Чи може людина взагалі обійтися без новин?
- якою мірою є слушною особисто для вас думка про те, що новини про найпомітніші події України та світу примножують тривогу й страх; чи можливо боротися із цим?
- драматично-трагедійні новини на радіо: сутність, структура, кількість, якість, місце в інформаційному випуску/програмі.
- чому аудиторія аудіовізуальних медій віддає перевагу драматично-трагедійним новинам?
- як знайти добрі, позитивні новини; чи це усе ж таки виняток для новин на радіо?
- які початки новин є найбільш поширеними в інформаційних випусках/програмах на радіостанціях?

Така пильна увага до підготовки новин пояснюється тим, що саме цей інформаційний продукт посідає чільне місце серед інших продуктів, які виробляє та чи

інша радіостанція. Окрім усього іншого, за словами Ю. Єлісєвенка та М. Нагорняк, новини – це необхідний складник нашого життя. Власне, слушно говорити про те, зауважують дослідники, що з розвитком цивілізації дедалі очевиднішою стає нерозривна й цілісна єдність людини й новини. Важко собі навіть на мить уявити особистість, що перебуває поза новинним простором, не цікавиться довколишнім життям, не вникає у нюанси різних подій, не намагається якось їх зрозуміти чи пояснити для себе.

В умовах дистанційного навчання чільне місце відводиться наочним методам, оскільки за відсутності безпосереднього контакту зі студентами обирати емоційну форму подання матеріалу необхідно і важливо. Окрім усього іншого, маємо зважати на те, що прогресивні педагоги минулого Я. Коменський та К. Ушинський виступали проти абсолютизації значення словесних методів, доводили потребу їхнього доповнення наочними й практичними.

Під наочними методами розуміємо такі методи, завдяки яким засвоєння матеріалу істотно залежить від застосовуваних у процесі навчання наочного приладдя і технічних засобів. Інакше кажучи, їхня сутність полягає у використанні зображень об'єктів і явищ. До цих методів належать ілюстрування, демонстрування і самостійне спостереження, хоча такий поділ є доволі умовним. Перший передбачає показ ілюстративних посібників: плакатів, таблиць, картин, карт, замальовок із виведенням на інтерактивну дошку або на екран комп'ютера. Другий зазвичай пов'язаний із демонстрацією приладів, дослідів, технічних установок, кінофільмів, аудіо- та відео-матеріалів тощо. Третій передбачає самостійне ознайомлення студента із наочністю.

Є кілька методичних умов, виконання яких забезпечує успішне використання наочних засобів навчання:

- 1) чітке виокремлення основного під час показу ілюстрацій, оскільки вони часом містять і такі елементи, що відволікають.
- 2) детальне продумування пояснень (вступ, основні і прикінцеві положення), необхідних для з'ясування сутності демонстраційних явищ.
- 3) залучення самих студентів до пошуку бажаної інформації в наочному посібнику чи на демонстраційному пристрої, постановка перед ними власне наочних завдань.

Також, застосовуючи наочні методи, потрібно дотримуватися таких вимог: наочність має узгоджуватися з віковими особливостями студентів; не можна переважувати заняття показом наочності; важливо, щоб усі студенти могли добре бачити демонстрацію засобів наочності; наочність, що демонструється, має точно відповідати змісту дидактичного матеріалу тощо.

Під час занять із дисципліни «Радіовиробництво» наочні методи використовуються так.

По-перше, на початку кожного заняття авторка вдається до такого прийому: для публічної демонстрації на екран монітора виводиться картинка із зображенням різних об'єктів живої природи (дерев, квітів, домашніх тварин та ін.), кожен із яких має свій номер. Студенти, використовуючи метод самостійного спостереження, мають вибрати одне із зображень, що відповідає їхньому поточному настрою. У них запитують – яке Ви дерево сьогодні?, яка Ви квітка сьогодні?, який Ви котик сьогодні? При цьому важливою є аргументація вибору. Така інтерактивна вправа-споглядання дає змогу викладачеві провести оперативний зріз емоційного стану аудиторії,

встановити чуттєво-емоційний зв'язок із нею, а подекуди і відкорегувати подальший перебіг заняття згідно із отриманими відповідями.

Приміром, проводячи лабораторне заняття зі студентами 1 курсу із дисципліни «Основи медіавиробництва» 05.02.2021 р. о 17.20 і вивівши на екран зображення котиків (веселих, радісних, нейтральних, насторожених, злих, сумних) авторка помітила, що більшість студентів обрали ті самі зображення – злий (№4) і сумний (№ 8) котики. Молоді люди пояснили свій вибір тим, що саме тієї миті вони доволі втомлені, що пов'язано з надмірною завантаженістю і складністю виконання домашніх завдань.

По-друге, кожне заняття із курсу «Радіовиробництво» супроводжується демонстрацією аудіоматеріалів: архівних записів інформаційних випусків різних станцій, інформаційних випусків, які звучать у прямому етері саме в ті години, коли проводиться заняття, показом ілюстративних матеріалів (таблиць, графіків, діаграм, рухомих презентацій тощо). У випадку демонстрації інформаційних випусків перед студентами ставляться завдання, приміром, уважно послухати 2-3 випуски новин і з'ясувати, чи правильно побудована їхня верстка, чи вдало підібрані факти для анонсу, чи відповідає музичне обрамлення змісту повідомлень, яким є співвідношення тестових і звукових матеріалів, чи не перевантажені випуски цифровою інформацією тощо. Завдання визначаються і розробляються у точній відповідності з темою лабораторного заняття.

По-третє, під час обговорення інформаційних випусків, які пролунали в етері станцій, авторка використовує інтерактивні можливості ресурсу Google Jamboard, який дає можливість викладачеві і студентам одночасно фіксувати відповіді в режимі реального часу за допомогою інфографіки. При цьому важливе значення має можливість поекспериментувати з кольоровою гамою: наприклад, вдалі елементи випуску можна прописати синім кольором, невдалі – червоним та ін. Таке унаочнення вагомим як теоретичного, так і практичного навчального матеріалу посилює інтерес студентів до дисципліни. Також використання інтерактивної дошки Google Jamboard дає змогу створити спільний майданчик для підготовки текстового інформаційного повідомлення та його редагування водночас за участі усіх студентів групи. Робота над створенням такої «колективної» новини дає змогу, окрім усього іншого, піднести корпоративний дух молоді.

По-четверте, для урізноманітнення наочних методів авторка також активно використовує ресурс www.kahoot.it, що є ігровою навчальною платформою, яка застосовується як освітня технологія у навчальних закладах. Навчальні ігри – це створювані користувачами вікторини з декількома варіантами відповідей, до яких можна отримати доступ через веб-браузер або через додаток Kahoot. Цей ресурс доцільніше застосовувати тоді, коли потрібно здійснити проміжний семестровий контроль засвоєного матеріалу з метою ґрунтовнішого підходу до формування поточних оцінок.

По-п'яте, задля розвитку образного мислення студентів використовуються можливості платформи Google Presentation, завдяки чому можна значно розширити спектр креативних завдань, виконуваних як під час заняття, так і удома. Приміром, прослухавши ту чи іншу новину, зобразіть її за допомогою запропонованих фігур; за допомогою знайдених у мережі зображень скажіть, на що схожа ця новина; ар-

гументуйте, яка із метафоричних карт найточніше передає настрої повідомлення (випуску) тощо.

Звернімося до третьої й останньої групи методів – практичних, вони засновані на практичній діяльності студентів, за допомогою них формуються практичні уміння і навички. До цих методів належать управи, лабораторні й практичні роботи.

Управи — це багаторазове повторення певних дій або видів діяльності з метою їхнього засвоєння, яке спирається на розуміння і супроводжується свідомим контролем і коригуванням. У межах вивчення дисципліни «Радіовиробництво» практичні методи застосовуються у таких видах управ:

- підготовчі, які готують студентів до сприйняття нових знань і способів їхнього застосування на практиці. Приклади – робота над невеличкою презентацією (до 5-6 слайдів) на заздалегідь визначену тему (приміром, розповісти про свою улюблену радіостанцію, улюбленого радіоведучого, улюблену радіопрограму, ілюструючи оповідь візуальним матеріалом) тощо;
- вступні, які сприяють засвоєнню нового матеріалу на основі розрізнення споріднених понять і дій. Приклади – прослуховування інформаційних випусків та пошук у них 1-2-х прикладів різних видів початків новини; пошук повідомлень, підготовлених із порушенням стандартів інформаційного мовлення та коригування новин відповідно до цього тощо; пошук прикладів вдалої і невдалої верстки інформаційного випуску тощо;
- пробні, які дають можливість поставити перші завдання на застосування щойно засвоєних знань. Приклади – робота із підготовки початків новин, що висвітлюють події, на яких побували студенти в ролі кореспондентів. Робота щодо створення тексту повідомлення згідно із основним технологічним принципом подачі новин. Застосування типових правил обробки інформації під час підготовки новини тощо;
- тренувальні, які дають змогу здобувачам освіти набути умінь і навичок у стандартних умовах (за зразком, інструкцією, завданням). Приклади – верстка інформаційного випуску. Начитування повідомлень в умовах штучно створеної домашньої радіостудії тощо.
- творчі (творчо-тренувальні), які за змістом і методами виконання наближаються до реальних професійних ситуацій. Приклади – підготовка стандартного універсального випуску новин (до 5-ти хв) із чітким дотриманням всіх етапів створення передачі – добір, відбір, обробка та оприлюднення суспільно значущої інформації;
- контрольні, мета написання яких – перевірити рівень готовності студентів до повномасштабної самостійної роботи зі створення інформаційного випуску. Приклади – робота із аналізу коротких новинних випусків, що прозвучали в етері українських станцій, щодо дотримання ними канонів інформаційного радіомовлення.

Практичні й лабораторні роботи відображаються у підготовці презентаційного проекту кафедри телебачення і радіомовлення Інституту журналістики – інформаційної програми «Новини університету Шевченка», що має тривалість звучання до 20 хв. Увесь цикл складається із таких етапів:

Таблиця 1

1. Постановка творчо-виробничого завдання (створення продукту – інформаційної передачі)	2. Подача необхідного мінімуму теоретичних знань
3. Підготовка до роботи над створенням продукту	4. Безпосереднє створення і перегляд продукту
5. Редагування і аналіз виробленого продукту	6. Оптимізація процесу створення продукту на підставі здобутого досвіду

Кожен етап по-своєму важливий. На першому обов'язково обговорюємо загальні питання підготовки передачі, окреслюємо стратегічне і тактичне бачення проекту. Про другий етап, що пов'язаний із подачею необхідного теоретичного матеріалу, вже йшлося вище. Третій підготовчий етап, з погляду організації роботи студентів, такий: спершу обирається творча група, яка працюватиме над повним циклом створення продукту (орієнтовно 6-7 осіб); призначається виконавач/ка обов'язків відповідального випускового, себто інтегратора творчо-виробничого процесу; визначаються 2-3 пари ведучих, після проведення кастингу лишається 1 пара, що найкраще впоралася зі своєю роботою; вивчається перелік подій, окреслюються найвагоміші з них, варті висвітлення. Під час колективної роботи з метою продукування якісного продукту авторка використовує такі інтерактивні методи, як мозковий штурм (відповідь студентів поодиноці з місця) і світове кафе (концентровані корпоративні відповіді кількох груп, які сидять за різними столами – принцип кафе).

Четвертий етап (безпосереднє створення продукту) містить такі технологічні складники:

- запис програми (тексти підводок ведучих) під керуванням викладача;
- зведення і монтаж передачі (за участі завідувача радіолабораторії);
- презентація передачі в етері Всеукраїнської мережі Campus-Radio;

Потрібно зауважити, що структурно передача журнального типу має такі частини (сторінки або блоки):

- Початок. Привітання ведучих. Оголошення реквізитів випуску.
- Анонс найвагоміших повідомлень;
- Музична відбивка;
- Випуск новин (до 3-4 хв);
- Музична відбивка. Нагадування реквізитів випуску;
- Матеріал № 1 (розповідь кореспондента, 2-2,5 хв);
- Музична відбивка;
- Міні-діалоги ведучих;
- Рубрика «Гість у студії» (інтерв'ю ведучих із гостем, 5-7 хв);
- Музична відбивка;

- Матеріал № 2 (репортаж, 3-3,5 хв);
- Музична відбивка;
- Закінчення програми. Прощання ведучих.

П'ятий і шостий етапи передбачають наступне: докладний аналіз (заздалегідь домовляємося, що критика має бути чесна, об'єктивна, подекуди дошкульна, тому вчимося не ображатися); опитування і анкетування (частіше анонімно, з метою висловити позитивні й негативні моменти передачі, що потрібно вдосконалити, в якій спосіб); синтез (висловлення цілісних вражень щодо програми); оцінювання (включно із самооцінюванням).

Отже, завдяки практичним методам здійснюється усебічна й цілеспрямована підготовка майбутніх радіожурналістів до роботи в умовах реального етеру. Саме ці методи, які ґрунтуються на практично-дієвому мисленні, є визначальними в досягненні фаху радіожурналіста. Адже створення справжнього редакційного колективу, поділ обов'язків у ньому, постійний обмін думками щодо створення якісного медіапродукту, напружена діяльність на всіх етапах формування передачі, програвання можливих непередбачуваних ситуацій виховує у студентів відповідальне ставлення до роботи і самостійність в ухваленні рішень.

Дані теоретичних досліджень учених у галузях педагогіки, психології, соціальних комунікацій свідчать, що засвоєння знань і способів діяльності відбувається на трьох рівнях: 1) рівні усвідомленого сприйняття і запам'ятовування (зовні це виявляється в точному й близькому до оригіналу відтворенні навчального матеріалу); 2) рівні застосування знань і способів діяльності за зразком або в схожій ситуації; 3) рівні творчого застосування знань і способів діяльності. Методи навчання – словесні, наочні, практичні – покликані забезпечити всі рівні засвоєння знань, умінь і навичок, сприяти повновичерпному осягненню радіожурналістського фаху.

Висновки. За умов дистанційного здобуття освітніх кваліфікацій, в яких Україна та держави світу перебувають упродовж тривалого часу у зв'язку з пандемією COVID-19, доволі гостро постає питання якісного осягнення фаху, що надважливо і для тих, хто навчає, і для тих, хто навчається. При цьому важливо помічати, розуміти та оперативно впроваджувати у повсякденну практику позитивні зміни, зумовлені викладанням і навчанням у режимі онлайн. Ідеться про те, що гаджети повною мірою почали використовувати з навчальною метою, тож спостерігається зростання рівня володіння інформаційними технологіями. Незаперечним є і той факт, що поліпшилася педагогічна майстерність викладачів, які опановують методи онлайн-викладання своїх дисциплін.

Це, звісно, стосується і розроблення методик проведення занять зі студентами Інституту журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, які здобувають освіту за фахом «Журналістика та соціальна комунікація». Ці методики мають бути спрямованими насамперед на цілеспрямоване та системне осягнення майбутньої спеціальності із залученням новітніх освітніх технологій, а методи, способи та прийоми навчання адаптовані до сучасних умов. На прикладі практично орієнтованого курсу «Радіовиробництво» переконуємося, що в онлайн-форматі неприпустимо зловживати словесними методами навчання, оскільки монологічний виклад навчального матеріалу впродовж тривалого часу за відсутності живого спілкування унеможливорює ефективне навчання студентів. Не можна не помітити й того, що очевидним є переважання використання наочних методів, які за своєю сутністю найбільше відповідають

специфіці дистанційного навчання. У цьому полягає небезпека, адже неможливо повсякчас вдаватися лише до емоційної форми освіти, формування умінь і навичок; використання наочних методів має бути виправданим і найтісніше поєднуватися із використанням словесних і практичних. Незаперечним є й той факт, що з огляду на особливості дистанційного навчання (нестійке мережеве з'єднання, повна відсутність інтернету, недостатня технологічна кваліфікація професорсько-викладацького складу тощо) викладачі часто-густо перевантажують студентів домашніми практичними роботами, що не найкраще позначається на здобутті ними фахових компетенцій. З огляду на зазначене вище, найоптимальнішим у методиці викладання спеціальностей є поєднання усіх видів методів.

Історичний період, в якому нам доводиться жити, характеризується глибокими трансформаціями в усіх сферах життя, перманентною мінливістю духовних, моральних стандартів. Процеси глобалізації затягують світ, як зауважує Ю. Бережно-Камінська, в один тугий вузол і ставлять перед нами завдання навчитися жити разом. Адже від виконання цієї задачі залежить і доля людства загалом, і кожної людини зокрема.

Журналістика при цьому набуває першорядного значення, адже вона є організаційною і структуруючою системою, яка здатна об'єднати людство. І від того, наскільки міцними знаннями, уміннями й навичками вдасться сьогодні озброїти майбутнього працівника медій, залежить те, якими конструктивними й продуктивними будуть думки і погляди, що він поширює.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бережно-Камінська, Ю. (2007), «Перша педагогічна практика (із записника студента-магістранта)», *Журналістська педагогіка в контексті Болонського процесу: Навч.-метод. посіб. / Упоряд.: А. І. Мамалига, Ю. П. Єлісовенко; За заг. ред. В. В. Різуна*, К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, с. 520-524.
2. Вікіпедія. (2021), «Метод, поняття про метод», URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%> (останній перегляд 14 лютого 2021).
3. Гриценко, О. (2007), «Проблеми розвитку системи вищої освіти в Україні», *Журналістська Педагогіка в Контексті Болонського Процесу: Навч.-метод. посіб. / Упоряд.: А. І. Мамалига, Ю. П. Єлісовенко; За заг. ред. В. В. Різуна*, К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, с. 24-29.
4. Єлісовенко, Ю., Нагорняк, М. (2017), «Радіовиробництво», *Навч. посіб. / За заг. ред. проф. В. В. Різуна*, К.: ТОВ «ДРУКАРНЯ «БІЗНЕСПОЛІГРАФ», 304 с.
5. Ліфінцев, С. (2021), «Усі методи добрі», URL: <http://www.topclub.com.ua/lifintsev-dossier> (останній перегляд 30 січня 2021).
6. Лордкипанидзе, О.Д. (1970), «Ян Амос Коменский», *Издание 2-е, исправленное. Научный редактор А. И. Пискунов*, Москва, Издательство «Педагогика», 437 с.
7. Тинний, В., Колечко В. (2007), «Ідеї гуманізму в сучасній педагогіці», *Журналістська педагогіка в контексті Болонського процесу: Навч.-метод. посіб. / Упоряд.: А. І. Мамалига, Ю. П. Єлісовенко; За заг. ред. В. В. Різуна*, К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, с. 9-13.

REFERENCES

1. Berezhno-Kaminska, Yu. (2007), «The First Pedagogical Practice (From The Notebook of the Master Student)», *Zhurnalistska Pedagogika v Konteksti Bolonskoho Protsesu: Navch.-metod. posib. / Uporiad.: A. I. Mamalyha, Yu. P. Yelisoenko; Za zah. red. V. V. Rizuna, [Journalistic Pedagogy in the Context of the Bolonia Process: Teaching Method. way./ Edited by A.I.Mamalyga, Yu.P.Jelisoenko; For the general ed. V.V.Rizun]*, K.: Instytut zhurnalistyky KNU imeni Tarasa Shevchenka, c. 520-524.
2. Vikipediia. (2021), «Metod, The Concept Of Method», URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%> (ostannij peregljad 14 liutogo 2021).
3. Hrytsenko, O. (2007), «Problems Of Development Of The Higher Education System Of Ukraine», *Zhurnalistska Pedagogika v Konteksti Bolonskoho Protsesu: Navch.-metod. posib. / Uporiad.: A. I. Mamalyha, Yu. P. Yelisoenko; Za zah. red. V. V. Rizuna, [Journalistic Pedagogy in the Context of the Bolonia Process: Teaching Method. way./ Edited by A.I.Mamalyga, Yu.P.Jelisoenko; For the general ed. V.V.Rizun]*, K.: Instytut zhurnalistyky KNU imeni Tarasa Shevchenka, c. 24-29.
4. Yelisoenko, Yu., Nahorniak, M. (2017), «Radioproduction», *Navch. posib. / Za zah. red. prof. V.V.Rizuna*, K.: TOV «DRUKARNIA «BIZNESPOLIHRAF», 304 s.
5. Lifintsev, S. (2020), «All Methods Are Good», URL: <http://www.topclub.com.ua/lifintsev-dossier> (ostannij peregljad 24 grudnia 2020).
6. Lordkypanydze, O.D. (1970), «Jan Amos Comenius», *Izdanye 2-e, ispravlennoe. Nauchnyi redaktor A. Y. Pyskunov, [2nd edition, corrected. Scientific editor A.I.Piskunov]*, Moskva, Izdatelstvo «Pedahohyka», 437 s.
7. Tynnyi, V., Kolechko V. (2007), «Ideas Of Humanism In Modern Pedagogy», *Zhurnalistska Pedagogika v Konteksti Bolonskoho Protsesu: Navch.-metod. posib. / Uporiad.: A. I. Mamalyha, Yu. P. Yelisoenko; Za zah. red. V. V. Rizuna, [Journalistic Pedagogy in the Context of the Bolonia Process: Teaching Method. way./ Edited by A.I.Mamalyga, Yu.P.Jelisoenko; For the general ed. V.V.Rizun]*, K.: Instytut zhurnalistyky KNU imeni Tarasa Shevchenka, c. 9-13.

**OCCUPATION OF PROFESSION: METHODOLOGY OF LABORATORY
CLASSES FROM PRACTICALLY-ORIENTED COURSES
UNDER DISTANCE LEARNING
(ON AN EXAMPLE OF DISCIPLINE «RADIOPRODUCTION»)**

Maiia Nahorniak,

*Educational and Scientific Institute of Journalism
of Taras Shevchenko National University of Kyiv*

Yu. Illenka Str., 36/1, 04119, Kyiv, Ukraine

e-mail: maya_nag@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-2197-1338>

The article deals with the peculiarities of the use of verbal, visual and practical methods in the distance learning of professional practically-oriented discipline «Radioproduction», are offered new techniques for the use of these methods during the presentation of theoretical material and the creation of a media product (audiovisual content), due to the acquisition of a specialty in conditions online.

It is proved that in distance learning, this discipline is inadmissible to absolutize the significance of verbal methods (narrative, explanation, conversation, discussion, lecture) and that all varieties of verbal methods require the intensification of an interactive factor.

Based on its own experience, it has been demonstrated, as with the help of various educational platforms, the most appropriate use of visual learning methods.

Particular attention is paid to the fact that practical teaching methods based on professional activities of students acquire priority in their professional training. It has been established that only when parity application of new receptions of verbal, visual and practical methods of online learning may have a proper pedagogical effect and will ensure the qualitative acquisition of the specialty. Training methods – verbal, visual, practical – are intended to provide all levels of assimilation of knowledge and skills to promote the full master of the radiojournalist specialist.

Key words: distance learning, online learning, discipline, radioproduction, methodology, verbal, visual, practical methods, techniques.